

*До спеціалізованої вченої
ради ДФ 78.081.2025
Одеського національного
університету імені І.І.Мечникова*

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора Гаран Ольги Володимирівни
на дисертацію Гута Сергія Федоровича
на тему: «Примирні процедури в господарському процесі: проблеми теорії
та практики», подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Слід констатувати, що дисертація Гута Сергія Федоровича присвячена актуальній у вітчизняній науці процесуального права темі. Актуальність даної теми обумовлюється тим, що охоплює складний і динамічний правовий інститут, який безпосередньо впливає на ефективність здійснення правосуддя, зменшення судового навантаження та забезпечення балансу приватних і публічних інтересів у сфері господарських правовідносин.

У межах сучасної парадигми правосуддя, що орієнтується на відновлення правового балансу між сторонами, примирні процедури розглядаються як інструмент досягнення згоди без винесення обов'язкового судового рішення. Це, в свою чергу, змінює класичне розуміння функціонального призначення господарського суду.

Існуюча практика також демонструє розбіжності в підходах судів до застосування таких процедур, що вказує на потребу в формуванні єдиного підходу до видів, меж та правил застосування.

Отже, дослідження сприяє поглибленню наукового розуміння альтернативних форм вирішення спорів у господарському судочинстві, формує методологічне підґрунтя для вдосконалення законодавства, судової практики та юридичної освіти, і, як наслідок, виконує значущу роль у розвитку процесуального права як галузі правової науки.

Вказане свідчить про актуальність дисертаційного дослідження на тему «Примирні процедури в господарському процесі: проблеми теорії та практики».

Практичне значення дослідження полягає в тому, що висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки теоретичних і практичних питань вдосконалення механізму захисту прав учасників процесу в суді; правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного процесуального законодавства України щодо примирних процедур; навчальному процесі – при викладанні дисциплін процесуально-правового блоку. Зокрема, результати дисертаційного дослідження С.Ф.Гута були використані у роботі суду, що підтверджується довідкою Господарського суду Одеської області (с.217 дисертації), а також впроваджені в навчальний процес при викладанні дисциплін «Господарське процесуальне право», «Порівняльне процесуальне право», при написанні кваліфікаційних робіт, при підготовці методичних рекомендацій з відповідних дисциплін, що підтверджується актом впровадження ОНУ імені І.І.Мечникова (с. 218 дисертації).

Ступінь обґрунтованості положень і висновків дослідження. Дисертаційна робота Сергія Федоровича Гута відрізняється оптимальною й узгодженою дослідницькою стратегією, а також логікою розв'язання проблем, характерних для наукового аналізу. Дисертаційне дослідження характеризується методологічною та концептуальною цілісністю, а також узгодженістю й послідовністю наукової аргументації. Викладені в роботі наукові положення, висновки та практичні рекомендації є належним чином обґрунтованими, оскільки спираються на фундаментальні напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців у сфері процесуального права, що слугують теоретичним підґрунтям проведеного дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, мають належний рівень обґрунтованості й розроблені на основі застосування комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

У вступі логічно й послідовно розкрито актуальність обраної теми, її зв'язок із науковими програмами, планами та тематиками, окреслено об'єкт, предмет, мету й основні завдання дослідження, методологічну основу, наукову

новизну, а також теоретичне й прикладне значення отриманих результатів. Об'єкт і предмет дисертації чітко окреслені відповідно до вимог наукової спеціальності, що забезпечує цілісність дослідження та його фокусування в межах визначеної проблематики.

Розділ перший дисертаційної роботи присвячений дослідженню поняття, ролі та значення примирення та примирних процедур в господарському процесі, а також аналізу видів (способів) примирення в господарському процесі України. Таким чином, даний розділ закладає основні теоретичні засади під дослідження.

Другий розділ надає характеристику процедур примирення в господарському судочинстві. Зокрема, дисертант досліджує врегулювання спору за участю судді як різновид примирних процедур, мирову угоду в господарському судочинстві, а також досудовий (претензійний) порядок врегулювання господарських спорів, що є особливим інститутом взаємодії господарюючих суб'єктів.

Розділ третій досліджує проблеми реалізації прав сторін на примирення і заходи щодо підвищення ефективності відповідних процедур у господарському процесі.

У висновках викладено найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження.

Висновки дисертаційного дослідження відзначаються належною аргументованістю та внутрішньою логічною узгодженістю. Кожне сформульоване положення супроводжується відповідними посиланнями та органічно інтегрується в загальну структуру дослідження, спираючись на науково обґрунтовані засади. Сукупність положень, винесених на захист, є логічно послідовною та достатньо обґрунтованою. Дисертація витримана у відповідному науковому стилі, її мовне оформлення вирізняється точністю, логічністю й переконливістю, а структура і форма викладення відповідають установленим вимогам до наукових кваліфікаційних праць.

Дисертація представлена як рукопис кваліфікаційної наукової праці, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, що свідчать про особистий внесок автора в розвиток науки та характеризуються єдністю змісту.

Результати дослідження знайшли своє відображення в 11 наукових працях, серед яких 1 – стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базах даних Web of Science Core Collection; 3 – статті в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 1 – стаття в наукових наукових виданнях; 6 – тез доповідей в збірниках матеріалів наукових конференцій та круглому столі.

Дисертація виконана на достатньо високому науковому рівні та належно оформлена. Список використаних джерел оформлений відповідно до встановлених вимог і не викликає зауважень. Робота носить самостійний характер, ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі комплексного дослідження примирних процедур в судочинстві обґрунтовано нові теоретичні положення та розроблено пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання застосування примирних процедур в господарському судочинстві України.

Дисертаційне дослідження містить низку цікавих висновків та пропозицій.

Здобувач слушно обґрунтував удосконалення господарського процесуального законодавства щодо підстав для відмови у затвердженні мирової угоди шляхом доповнення ст.192 Господарського процесуального кодексу України такими підставами, як «умови угоди не відповідають інтересам суспільства» та «існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним, або сторони не примирилися», а також дообґрунтував доцільність проведення одноособового врегулювання спору за участю судді суддею-доповідачем незалежно від того, в якому складі розглядається господарська справа, що слід підтримати (с.с.122-127, 53-54 дисертації).

Актуальною видається пропозиція щодо перейменування «закритих» нарад в «окремі», що відповідає сутності даних нарад (с.с.52-53, 97-99 дисертації).

Слід підтримати пропозицію здобувача щодо поділу способів вирішення спорів на судові та позасудові з виділенням в межах судових способів, які потребують активної участі судді (врегулювання спору за участі судді), та такі, які не передбачають втручання судді на стадії пошуку мирних шляхів врегулювання спору, а суддя залучається до участі в примиренні лише на останньому етапі, і його завдання фактично полягає в перевірці законності умов врегулювання спору, до якого дійшли сторони (визнання позову, відмова від позову, укладання мирової угоди сторонами) (с.с.45-63 дисертації).

Дістали подальшого розвитку положення щодо перейменування інституту досудового врегулювання спорів на «позасудовий (претензійний) порядок врегулювання спору» з визнанням його факультативною стадією господарського судового процесу (с.с.76-91 дисертації).

Практичне спрямування має пропозиція здобувача щодо законодавчого закріплення можливості розгляду господарської справи у наказному провадженні у разі, якщо між сторонами до цього було проведено процедуру примирення (медіацію тощо), за підсумками якої укладено медіаційну (мирову) угоду (с.с.39-40 дисертації).

Крім того в дисертаційному дослідженні є багато інших цікавих та аргументованих висновків і пропозицій.

Враховуючи викладене, можна констатувати високий теоретичний рівень представленої дисертації та її практичне значення.

Вищевказане дає змогу зробити загальний висновок про те, що зміст дисертації в повній мірі розкриває тему роботи, завдяки чому можна вважати її завершеним науковим дослідженням в цілому.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Одночасно, як і будь-яке самостійне наукове дослідження, воно має окремі дискусійні положення, а саме:

1. Викликає зауваження пропозиція здобувача щодо закріплення структури ухвали про затвердження мирової угоди для визнання її виконавчим документом. Це видається надлишковим захаращенням процесуального закону, який встановлює основні вимоги до структури та змісту судових актів. Встановлення додаткових вимог до змісту ухвали про затвердження мирової угоди відкриває в подальшому спокусі законодавчо деталізувати всі види судових актів, в тому числі різноманітні ухвали, які можуть бути прийняті судом. У зв'язку з вищевказаним пропозиція здобувача потребує додаткового обґрунтування.

2. Дискусійною видається підхід здобувача до визначення переліку процедур примирення в господарському судочинстві, до яких він, зокрема, відносить тільки досудовий (претензійний) порядок врегулювання господарських спорів, врегулювання спору за участю судді та мирову угоду.

Однак такий вид примирних процедур, як медіація, взагалі не знайшов свого місця в даному дослідженні, хоча в положеннях Господарського процесуального кодексу України можливість застосування медіації згадується 9 разів, в тому числі у ст. 46 серед прав учасників справи зазначається: «Сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом *медіації*, на будь-якій стадії судового процесу»; у ст.182, присвяченій підготовчому провадженню, закріплено, що суд «з'ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, провести позасудове врегулювання спору шляхом *медіації*, ...»; у ст. 227 встановлено, що суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у випадку «звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням *медіації*».

Таким чином, медіацію цілком ймовірно можна відносити до примирних процедур, однак в даній роботі їй не було приділено належної уваги. Вважаємо, що позиція здобувача щодо порушеного питання має бути обґрунтована.

Однак вказані зауваження та дискусійні питання не зменшують значення та важливість висновків дисертації та мають рекомендаційний характер в якості напрямів подальшого наукового пошуку.

Висновок по рецензованій дисертації.

Дисертаційне дослідження «Примирні процедури в господарському процесі: проблеми теорії та практики» є самостійним, оригінальним, завершеним дослідженням та відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а його автор Гут Сергій Федорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри
адміністративного та господарського права
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Ольга ГАРАН

ОСОБИСТИЙ ПІДПИС ПІДТВЕРДЖУЮ
Перший проректор ОНУ ім. І.І.Мечникова

Майя НІКОЛАЄВА

" 30 " 05 20 25 р.